

وضعیت امت عربی

روابط بین الملل دانشگاه ساره لورنس

(نیویورک)؛ ۵. محمد ابراهیم منصور، استاد

اقتصاد و مدیر مرکز مطالعات آینده دانشگاه

اسیوط (مصر)؛ ۶. محمد السید سلیم، استاد

علوم سیاسی دانشکده اقتصاد و علوم

سیاسی دانشگاه قاهره؛ ۷. عماد جاد، از

مرکز مطالعات سیاسی و استراتژیک الاهرام

مصر و؛ ۸. ابراهیم الدقاق، مهندس

فلسطینی کارشناس مسایل اسرائیل.

در این کنفرانس، شرکت کنندگان در

شش بخش به ارائه مقالات خود پرداختند.

سیاست بین المللی، منازعه اعراب و

اسرائیل، امنیت قومی عرب، نظام عربی،

توسعه و سرانجام دموکراسی و حقوق بشر

بخشهای مورد بحث کنفرانس بود. در بخش

اول یعنی سیاست بین الملل به تحولات

سیاسی جهان در سال ۲۰۰۰ پرداخته شد.

مسئله مداخلات بین المللی در امور داخلی

کشورها، اصلاحات در منشور سازمان ملل و

تغییر مفهوم حاکمیت ملی از مهم ترین

موضوعات بخش سیاست بین الملل بود. در

همین بخش به روابط جهان عرب با آمریکا،

جهان عرب با اروپا، فدراسیون روسیه،

قدرتهای بزرگ آسیا، جمهوریهای آسیای

منبع: حال الامة العربية، المؤتمر القومي العربي

الحادی عشر، بیروت: مرکز دراسات الوحدة

العربية، ۲۰۰۲، ۵۷۱، صفحه.

مهدی قوبدل دوست کوهی

کارشناس ارشد روابط بین الملل

در می ۲۰۰۱ به همت مرکز

پژوهشهای وحدت عربی بازدهمین کنفرانس

قومی عربی برای بررسی اوضاع جهان عرب

در بغداد برگزار شد. مباحث مختلفی که

در این کنفرانس مورد بررسی قرر گرفت، در

مارس ۲۰۰۲ در مجموعه ای تحت عنوان

«وضعیت امت عربی» به چاپ رسید. در این

کنفرانس استادان و محققان برجسته جهان

عرب شرکت داشتند که می توان به نام

برخی از آنها اشاره کرد:

۱. خیرالدین حسیب، مدیر کل مرکز

پژوهشهای وحدت عربی (لبنان)؛

۲. محمد السعید ادریس، کارشناس مرکز

مطالعات استراتژیک الاهرام (مصر)؛

۳. هیثم الکیلانی، سردبیر فصلنامه قضایا

استراتیجیة (سوریه)؛ ۴. فواز جرجس، استاد

مرکزی، ترکیه، ایران و قاره آفریقا نیز پرداخته شد. در بخش سیاست بین الملل، محمد ابراهیم منصور، استاد اقتصاد و مدیر مرکز مطالعات المستقبل در دانشگاه اسیوط مصر، آخرین تحولات اقتصاد سیاسی بین

الملل را مورد بررسی قرار داد و به مسایل مربوط به فرایند جهانی شدن پرداخت. هیثم الکیلانی به مسایل نظامی، محمد السید سلیم به روابط اعراب با قدرتهای بزرگ آسیایی، جمال محمد السید سلیم، پژوهشگر مصری، به روابط اعراب و جمهوریهای آسیای مرکزی، جلال عبدالله معوض، استادیار علوم سیاسی در دانشگاه قاهره، به روابط اعراب با ترکیه، محمد السعید ادریس، به روابط اعراب و ایران و حلمی شعراوی، مدیر مرکز تحقیقات عربی و آفریقایی در قاهره، به روابط جهان عرب با قاره آفریقا پرداختند.

بخش دوم موضوعات مورد بحث این کنفرانس منازعه اعراب و اسرائیل بود. عماد جاد از مرکز مطالعات سیاسی و استراتژیک الاهرام در قاهره و ابراهیم الدقاق، مهندس فلسطینی، به آخرین تحولات روابط اعراب و اسرائیل پرداختند. روابط سوریه، لبنان، مصر و تشکیلات خودگردان فلسطین با

اسرائیل و نقش قدرتهای بزرگ و سازمان ملل متحد در روند صلح خاورمیانه مورد بررسی قرار گرفت. در این بخش به مسایل سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و نظامی داخل اسرائیل نیز پرداخته شد.

در بخش امنیت قومی عربی، هیثم الکیلانی با ارایه مقاله ای گفت که ناتوانی جهان عرب از احیای امنیت قومی عربی چه از لحاظ تئوری و عملی، و زنه نظامی، سیاسی و اقتصادی خارجی به ویژه، آمریکا بر امنیت جهان عرب، ادامه سیاستهای اسرائیل و فشارهای آمریکا و انگلیس بر عراق بر مقوله امنیت قومی عربی تاثیر می گذارد. وی از اسرائیل و ترکیه به عنوان منابع تهدید امنیت قومی عربی یاد کرد. در این بخش به امنیت مواد غذایی، امنیت نفتی و آبی جهان عرب نیز پرداخته شد.

چهارمین بخش «نظام عربی» است که کارشناسان و استادان جهان عرب به ارایه مقالات در این زمینه پرداختند. فواز جرجس با ارایه مقاله ای به فرهنگ مقاومت در منازعه اعراب و اسرائیل به عنوان یک تحول تاریخی در نظام منطقه ای عربی پرداخت. در این بخش همچنین به روابط عربی-عربی، و

اقدام مشترک عربی در مواجهه با چالشها و سازمانهای منطقه‌ای عربی مثل شورای همکاری خلیج فارس پرداخته شده است.

در بخش پنجم که مربوط به اقتصاد جهان عرب است استادانی مثل محمد ابراهیم منصور به ارایه مقالات و دیدگاههای خود پرداختند. در این بخش به مسائلی همچون کارکرد اقتصاد عربی، شاخصها و ویژگیهای اقتصاد عربی، موضوعاتی همچون بیکاری، فقر، توسعه انسانی، همکاریهای تجاری و آثار فرایند جهانی شدن در بعد اقتصادی عربی پرداخته شده است.

دموکراسی و حقوق بشر نیز بخشی از مقالات کارشناسان و استادان جهان عرب را در این کنفرانس به خود اختصاص داد. محسن عوض، معاون دبیرکل سازمان حقوق بشر عرب از مصر، در این کنفرانس گفت که جهان عرب در سال ۲۰۰۰ شاهد تحولات مهمی

حقوق بشر در مصر، تهیه منشور اقدام ملی در بحرین، اصلاحات قانون اساسی در قطر، نوسازی قوانین در عربستان سعودی و توسعه نظام انتخاباتی در عمان اشاره کرد. وی گفت که هرچند وضعیت حقوق بشر در جهان عرب در سال ۲۰۰۰ شاهد تحولات مثبتی بوده است، هنوز این مفهوم شاهد اختلالات ساختاری است و علاوه بر آن اقدامات عملی نظامهای سیاسی عربی حقوق بشر عربی را نقض می‌کند. در زمینه‌های توسعه دموکراسی، وی افزود که در سال ۲۰۰۰ ما شاهد انجام همه‌پرسی و انتخابات ریاست جمهوری در سوریه و سودان و انتخابات پارلمانی در عراق، لبنان، مصر، سودان، الجزایر و کویت و انتخابات شهرداریها در تونس بودیم. در عمان نیز انتخابات شورایی برگزار شد و در بحرین نیز مجلس شورا دوباره تشکیل گردید.

این کنفرانس پنج کمیته داشت که هر کدام پس از ارایه مقالات استادان و کارشناسان مدعو گزارش خود را ارایه دادند. در گزارش کمیته امنیت قومی عربی و منازعه اعراب و اسرائیل آمده است که وحدت امت عربی اساس امنیت قومی عربی است. این

دموکراسی و حقوق بشر در جهان عرب خواستار بهبود آن شده است. وجود برخی ساختارهای سنتی اقتصادی، کاهش نقش طبقه متوسط، حاشیه‌ای شدن نقش اقتصادی و اجتماعی گروه‌های مردمی عادی، افزایش بی‌سوادی و فقر، حاکمیت پدرسالاری و نظام‌های سیاسی غیرمنتخب به عنوان مشکلاتی اساسی است که دموکراسی در کشورهای عربی با آن مواجه است. کمیته چهارم یعنی کمیته توسعه عربی در گزارش خود توسعه جامع و پایدار را به عنوان راه برخورد با چالش‌های اقتصادی و اجتماعی جهان عرب معرفی کرده است. چالش‌های جهانی شدن نوعی استعمار امپریالیستی مالی و اقتصادی را با پشتیبانی نظامی‌گری در برابر جهان عرب قرار داده و سیاست اقتصادی نئولیبرالیسم باعث تحدید دولت و تضعیف نقش اقتصادی و اجتماعی آن شده است. از این گذشته، منازعه اعراب و اسرائیل بزرگ‌ترین مانع توسعه جهان عرب است.

کمیته ضمن محکوم کردن فشارها و تهدیدهای آمریکا و اسرائیل بر طرف‌های عربی در منازعه اعراب و اسرائیل خواستار هم‌گرایی کشورهای عربی برای حمایت از آرمان فلسطین شدند. کمیته دوم یعنی کمیته روابط عربی در گزارش خود اعلام کرد باید به امنیت قومی و منافع عربی در فضای یک مجموعه نگاه کرد. خلل جاری در ساختار سیاسی نظام عربی روابط کشورهای عربی را در بدترین شکل خود قرار داده است. فقدان راهبرد مشترک و اراده سیاسی عربی واحد منجر به تهدید منافع عربی گشته و ضعف بیشتر نظام‌های عربی در برابر هژمونی آمریکا در عصر جهانی شدن باعث سیاست‌های انفرادی کشورهای عربی شده است. این کمیته در بخش روابط جهان عرب با ایران از سازمانها و کشورهای عربی خواستار تقویت گفتگوها و تماس با جمهوری اسلامی ایران و حل مسایل مورد اختلاف بین دو طرف شده است. همچنین از ایران و امارات متحده عربی خواسته است بر اساس داوری بین‌المللی مسئله جزایر سه‌گانه در خلیج فارس را حل کنند. کمیته دولت و جامعه عربی نیز با اشاره به وضعیت نامطلوب